

UIT

TRƯỜNG ĐẠI HỌC
CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

KẾ TÍNH

C++

Microsoft®

Visual Studio®

Nội dung

1

Quan hệ giữa các lớp đối tượng

2

Kế thừa

3

Kế thừa đơn

4

Phạm vi truy xuất trong kế thừa

5

Đa kế thừa

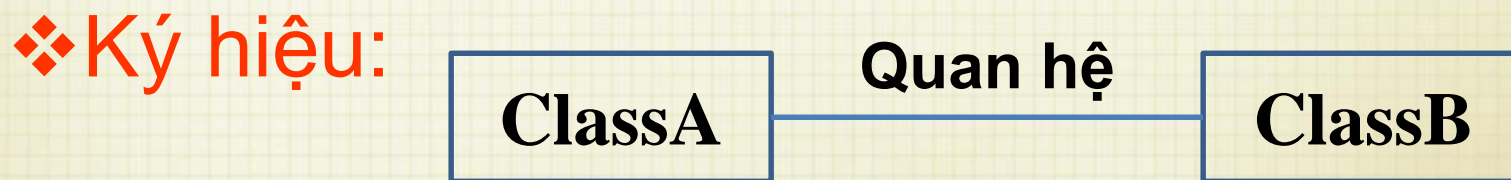
Quan hệ giữa các lớp đối tượng

❖ Giữa các lớp đối tượng có những loại quan hệ sau:

- Quan hệ **một một (1-1)**
- Quan hệ **một nhiều (1-n)**
- Quan hệ **nhiều nhiều (n-n)**
- Quan hệ **đặc biệt hóa, tổng quát hóa**

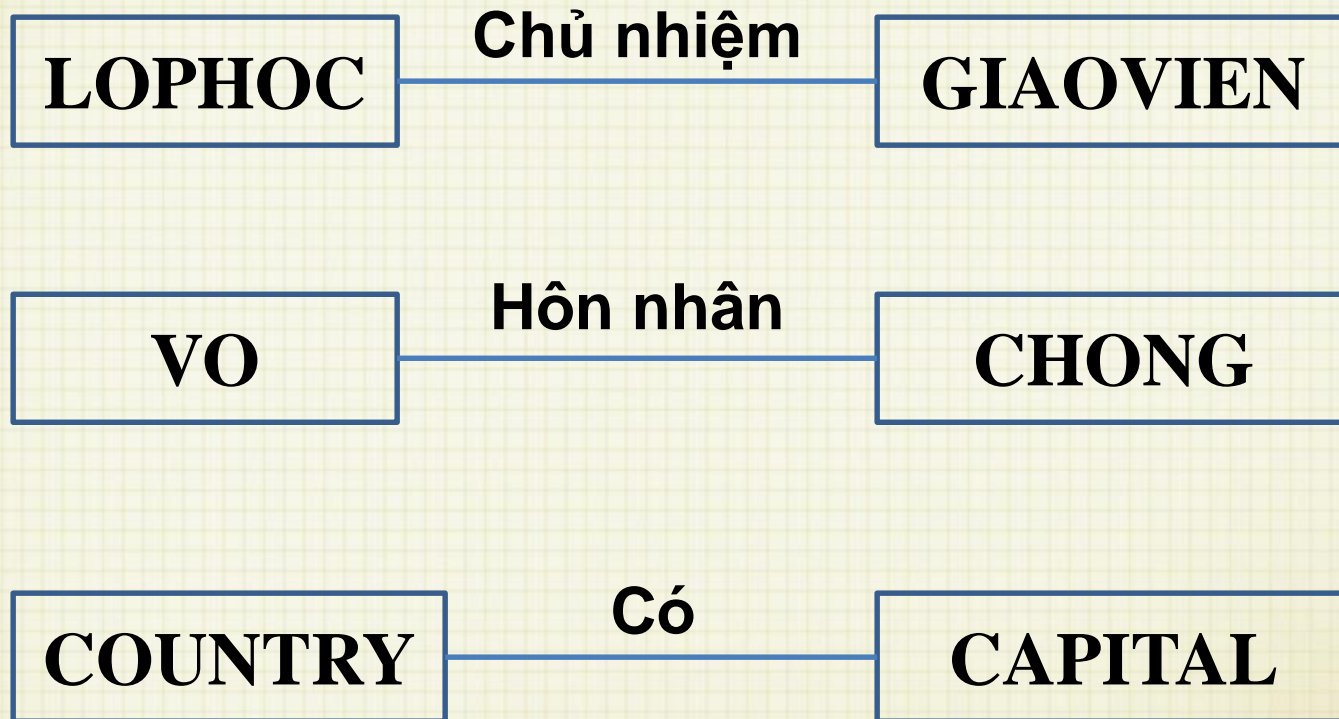
Quan hệ một một (1-1)

❖ **Khái niệm:** Hai lớp đối tượng được gọi là có **quan hệ một-một** với nhau khi một đối tượng thuộc lớp này quan hệ với một đối tượng thuộc lớp kia và một đối tượng thuộc lớp kia có quan hệ duy nhất với một đối tượng thuộc lớp này.

Quan hệ một một (1-1)

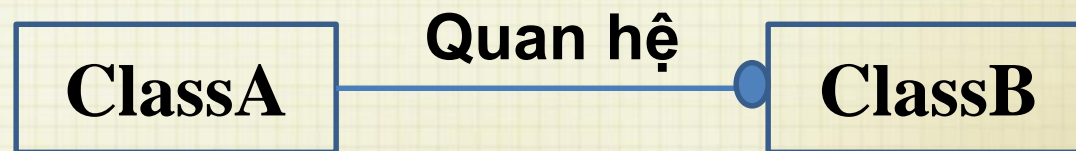
❖ Ví dụ:

Quan hệ một nhiều (1-n)

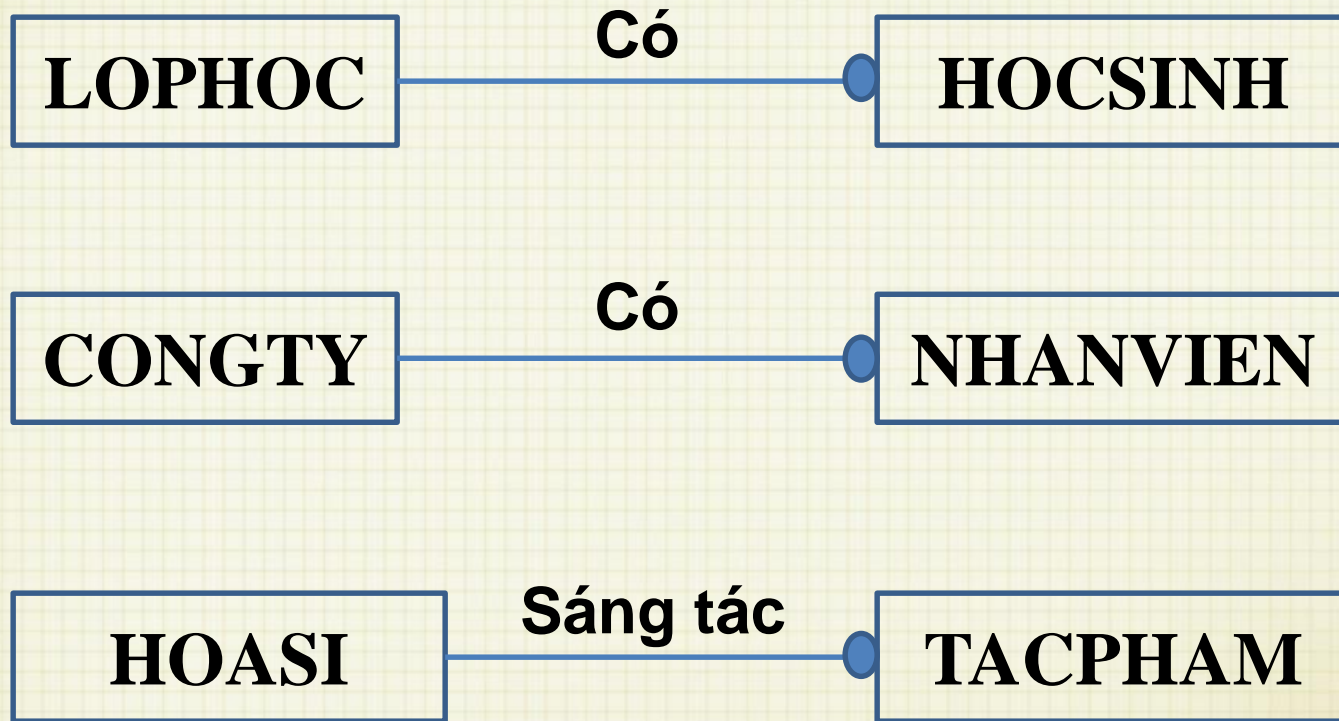
❖ **Khái niệm:** Hai lớp đối tượng được gọi là có **quan hệ một-nhiều** với nhau khi một đối tượng thuộc lớp này quan hệ với nhiều đối tượng thuộc lớp kia và một đối tượng lớp kia có quan hệ duy nhất với một đối tượng thuộc lớp này.

❖ **Kí hiệu:**

Quan hệ một nhiều (1-n)

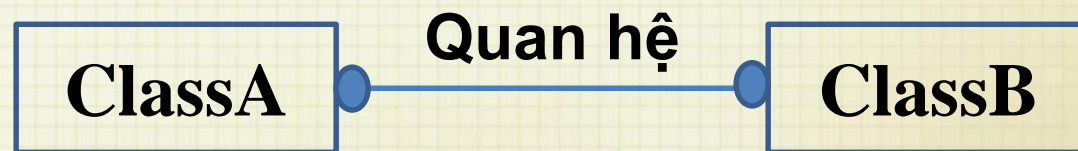
❖ Ví dụ:

Quan hệ nhiều nhiều (n-n)

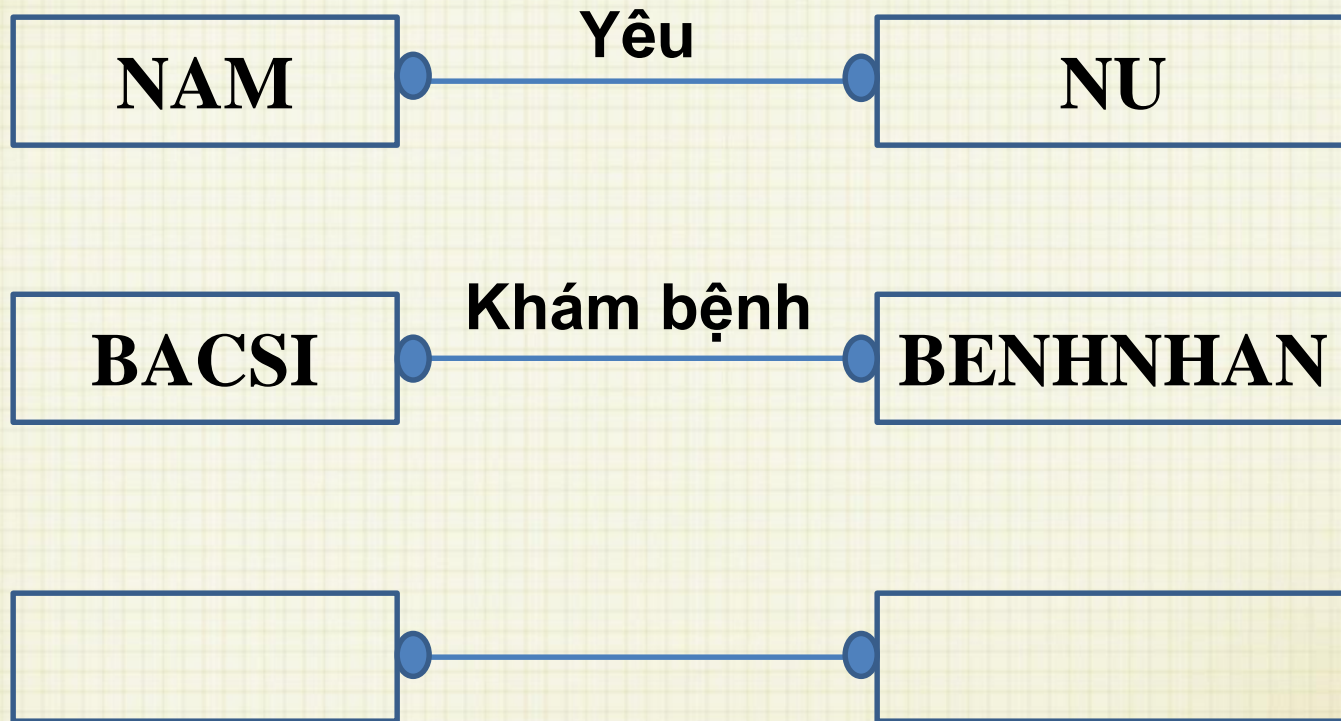
❖ **Khái niệm:** hai lớp đối tượng được gọi là **quan hệ nhiều-nhiều** với nhau khi một đối tượng thuộc lớp này có quan hệ với nhiều đối tượng thuộc lớp kia và một đối tượng lớp kia cũng có quan hệ với nhiều đối tượng thuộc lớp này.

❖ **Kí hiệu**

Quan hệ nhiều nhiều (n-n)

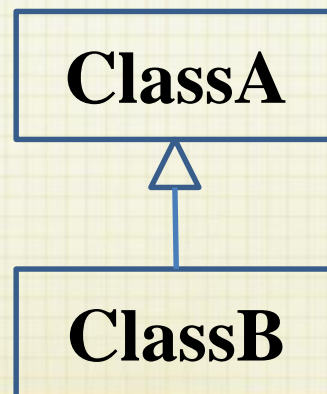
❖ Ví dụ

Quan hệ đặc biệt hóa – tổng quát hóa

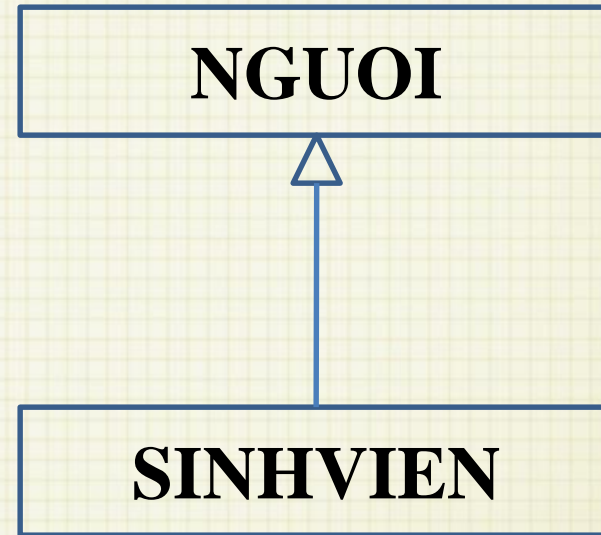
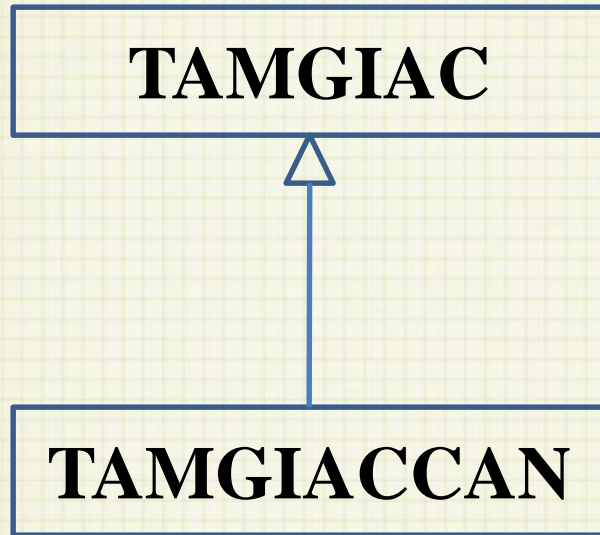
❖ **Khái niệm:** hai lớp đối tượng được gọi là có **quan hệ đặc biệt hóa-tổng quát hóa** với nhau khi lớp đối tượng này là trường hợp đặc biệt của lớp đối tượng kia và lớp đối tượng kia là trường hợp tổng quát của lớp đối tượng này.

❖ **Kí hiệu:**

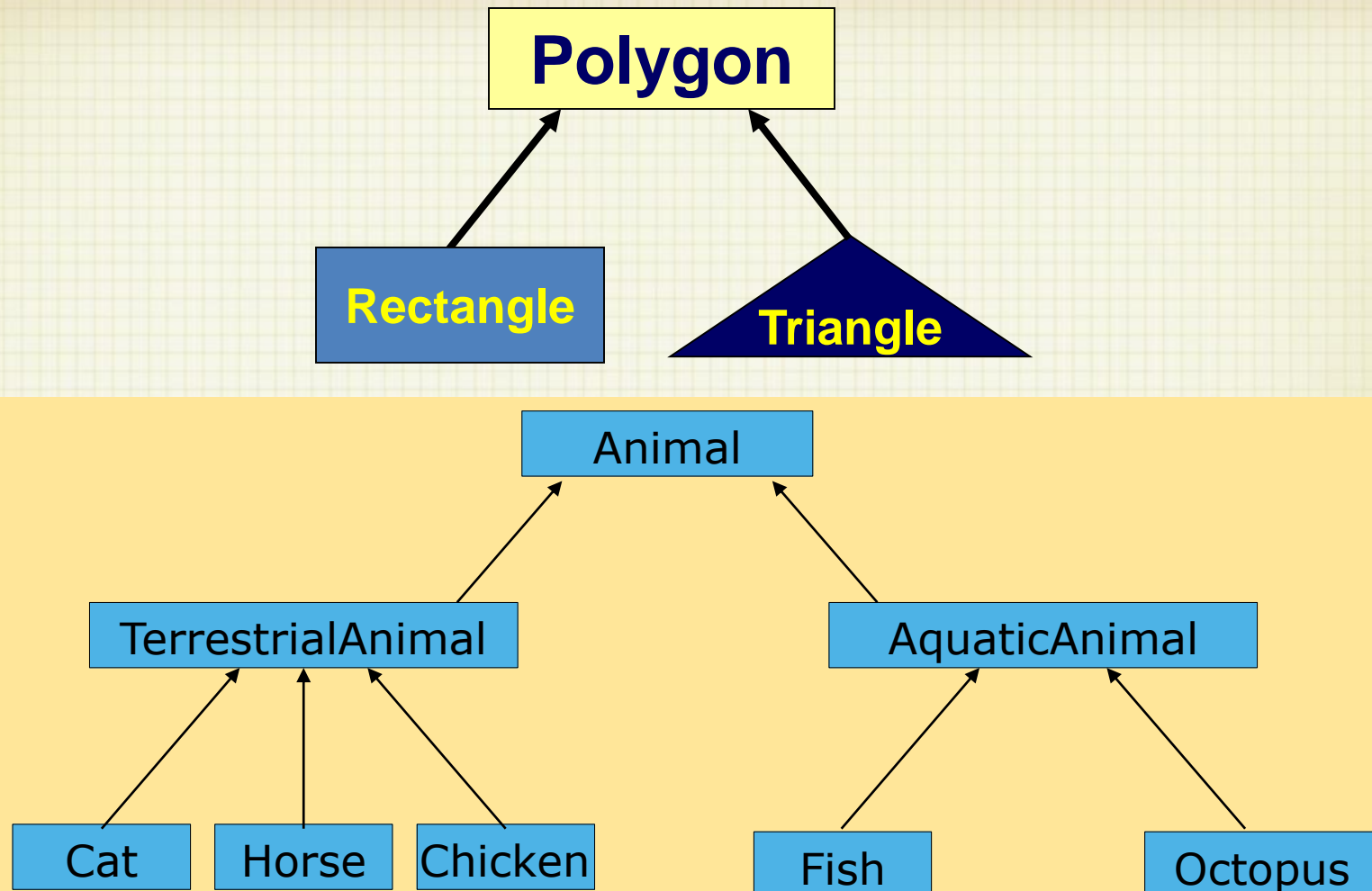

Quan hệ đặc biệt hóa – tổng quát hóa

❖ Ví dụ:

Quan hệ đặc biệt hóa – tổng quát hóa

Kế thừa

- ❖ **Kế thừa** là một đặc điểm của ngôn ngữ dùng để biểu diễn **mối quan hệ đặc biệt hóa – tổng quát hóa giữa các lớp**. Các lớp được trừu tượng hóa và được tổ chức thành một **sơ đồ phân cấp** lớp.
- ❖ Sự kế thừa là một mức cao hơn của **trừu tượng hóa**, cung cấp một cơ chế **gom chung** các lớp có liên quan với nhau thành một mức **khái quát hóa** đặc trưng cho toàn bộ các lớp nói trên.

Kế thừa

- ❖ Các lớp với các đặc điểm tương tự nhau có thể được tổ chức thành một **sơ đồ phân cấp kế thừa (cây kế thừa)**.
- ❖ Quan hệ “là 1”: Kế thừa được sử dụng thông dụng nhất để biểu diễn quan hệ “là 1”.
 - Một sinh viên là một người
 - Một hình tròn là một hình ellipse
 - Một tam giác là một đa giác
 - ...

Lợi ích kế thừa

- ❖ Kế thừa cho phép **xây dựng lớp mới từ lớp đã có**.
- ❖ Kế thừa cho phép tổ chức các lớp **chia sẻ mã chương trình chung**, nhờ vậy có thể dễ dàng sửa chữa, nâng cấp hệ thống.
- ❖ Trong C++, kế thừa còn định nghĩa **sự tương thích**, nhờ đó ta có cơ chế chuyển kiểu tự động.

Lợi ích kế thừa

- ❖ Trong lớp ta có thể bổ sung thêm các thành phần hoặc định nghĩa lại các thành phần.

- ❖ Ví dụ 1:

- Xây dựng lớp PS1 {ts, ms, nhập, in, tối giản}

- Lớp PS2 {ts, ms, nhập, in, tối giản, cộng, trừ, nhân chia phân số}

Lợi ích kế thừa

❖ Ví dụ 2: Yêu cầu xây dựng 3 lớp

▪ Lớp NGƯỜI

NGƯỜI
Dl: ht, ns, gt Pt: nhap(), in()

▪ Lớp SV

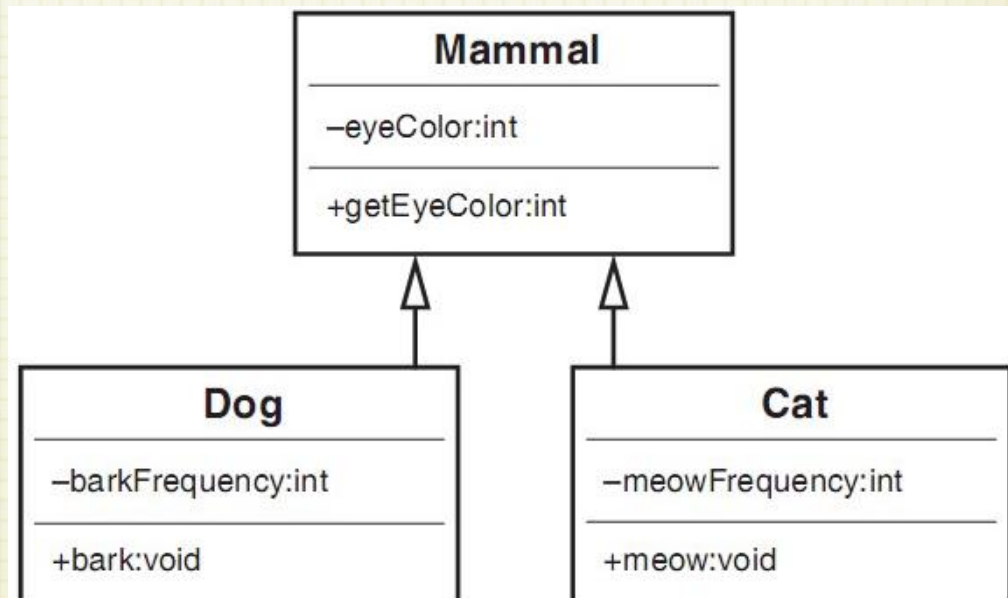
SV
Dl: ht, ns, gt Pt: nhap(), in(), xếp loại()

▪ Lớp GV

GV
Dl: ht, ns, gt Pt: nhap(), in(), tangluong()

Đặc tính Kế thừa

- ❖ Cho phép định nghĩa lớp mới từ lớp đã có.
 - Lớp mới gọi là **lớp con (subclass)** hay **lớp dẫn xuất (derived class)**
 - Lớp đã có gọi là **lớp cha (superclass)** hay **lớp cơ sở (base class)**.

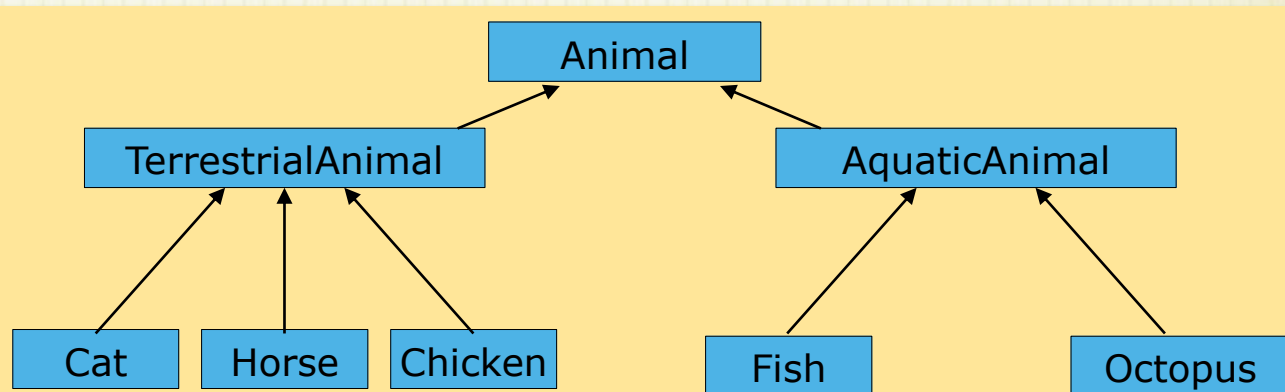

Đặc tính Kế thừa

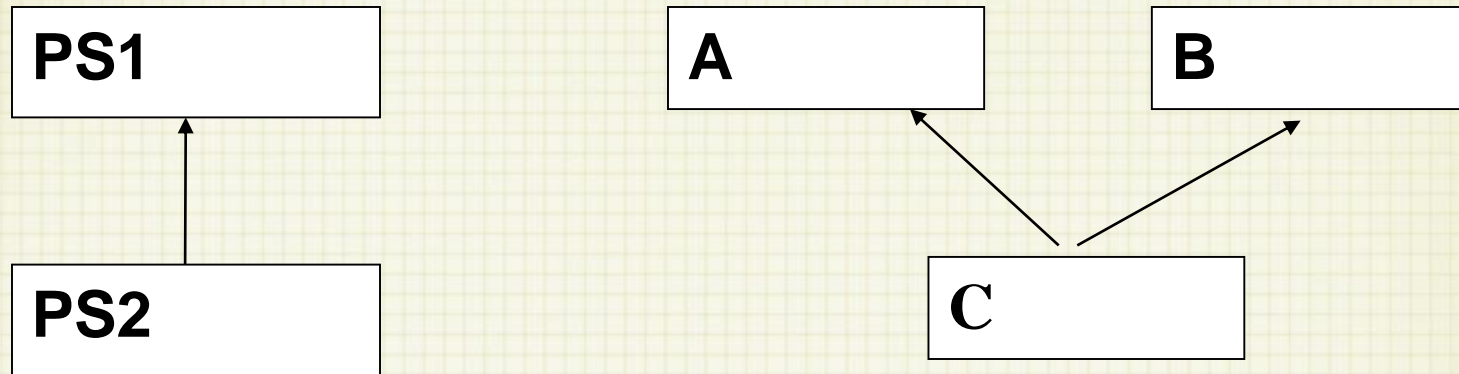
❖ Thừa kế cho phép:

- Nhiều lớp có thể dẫn xuất từ một lớp cơ sở
- Một lớp có thể là dẫn xuất của nhiều lớp cơ sở

❖ Thừa kế không chỉ giới hạn ở một mức: Một lớp dẫn xuất có thể là lớp cơ sở cho các lớp dẫn xuất khác

Các loại kế thừa

Kế thừa đơn: chỉ có một lớp cơ sở

Đa kế thừa: có nhiều hơn một lớp cơ sở

Cú pháp khai báo kế thừa

```
class SuperClass
{
    //Thành phần của lớp cơ sở, lớp cha
};

class DerivedClass : public/protected/private SuperClass
{
    //Thành phần bổ sung của lớp dẫn xuất, lớp con
};
```

Cú pháp khai báo kế thừa

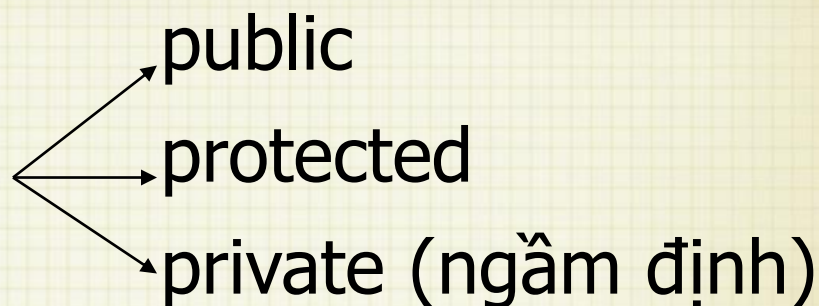
Cú pháp

```
class <tên lớp con>:[kiểu Kế thừa]<tên lớp cha1>  
    ,[kiểu Kế thừa]<tên lớp cha 2>  
    .....  
{  
// Các thành phần của lớp con  
};
```

Cú pháp khai báo kế thừa

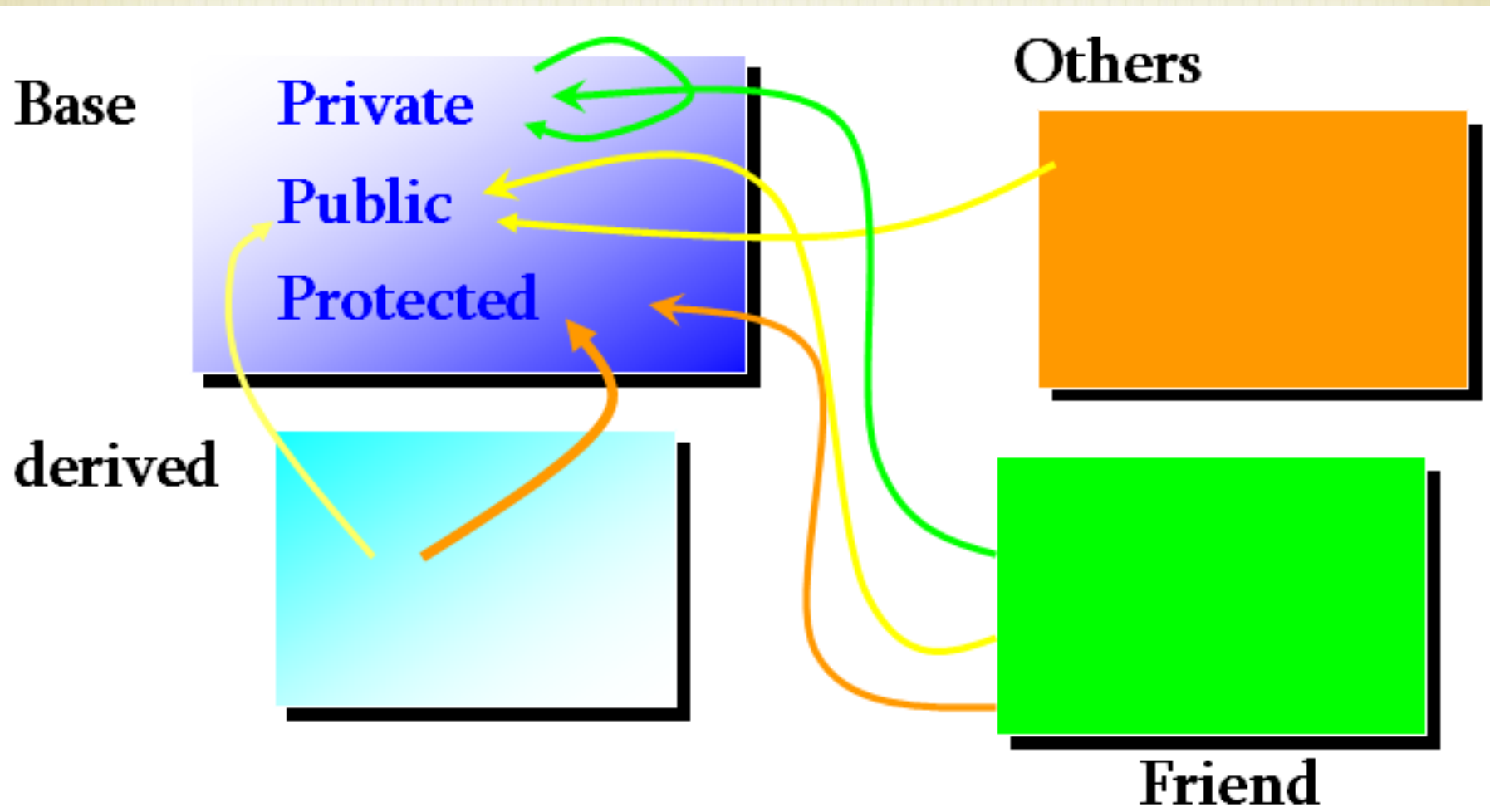
Trong đó:

- Kiểu dẫn xuất có thể là:

- **public**: tất cả các thành phần **public** của lớp cha sẽ là **public** ở lớp con
- **private**: tất cả các thành phần **public** của lớp cha sẽ là **private** ở lớp con

Truy cập thành viên của lớp

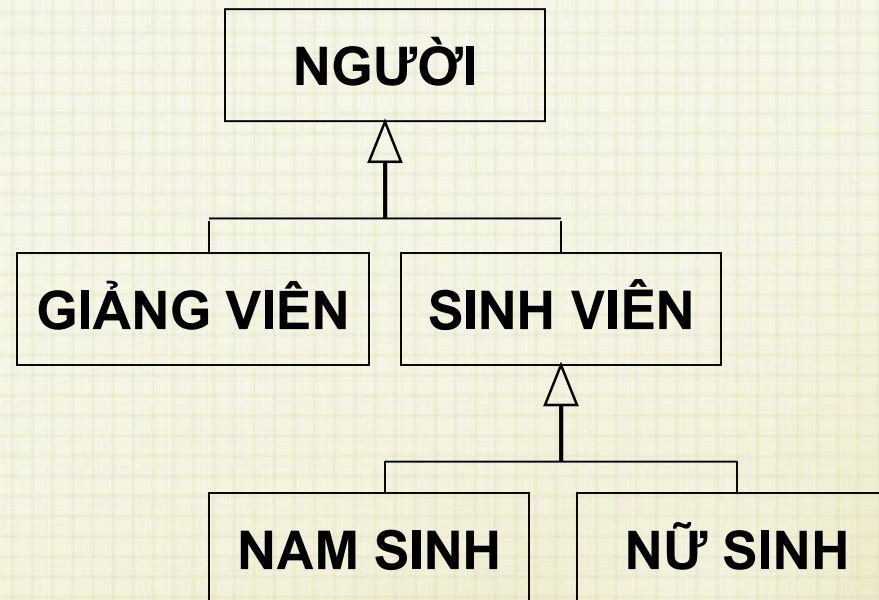

Kế thừa đơn

- ❖ Xét hai khái niệm **Người** và **Sinh viên** với mối quan hệ tự nhiên: *Một Sinh viên là một Người*. Trong C++, ta có thể biểu diễn khái niệm trên, một sinh viên là một người có thêm một số thông tin và một số thao tác (riêng biệt của sinh viên).
- ❖ Như vậy, ta tổ chức lớp **Sinh viên kế thừa từ lớp Người**.

Kế thừa đơn

- ❖ Ta có thể tổ chức hai lớp **Nam sinh** và **Nữ sinh** là hai lớp con (lớp dẫn xuất) của lớp Sinh viên. Trường hợp này, lớp Sinh viên trở thành lớp cha (lớp cơ sở) của hai lớp trên.

Kế thừa đơn – Ví dụ

```
class Nguoi {  
    char *HoTen;  
    int NamSinh;  
public:  
    Nguoi();  
    Nguoi( char *ht, int ns):NamSinh(ns) {HoTen=strdup(ht);}  
    ~Nguoi() {delete [ ] HoTen;}  
    void An() const { cout<<HoTen<<" an 3 chen com \n";}  
    void Ngu() const { cout<<HoTen<<" ngu ngay 8 tieng \n";}  
    void Xuat() const;  
    friend ostream& operator << (ostream &os, Nguoi& p);  
};
```

Kế thừa đơn – Ví dụ

```
class SinhVien : public Nguoi {  
    char *MaSo;  
public:  
    SinhVien();  
    SinhVien( char *ht, char *ms, int ns) : Nguoi(ht,ns) {  
        MaSo = strdup(ms);  
    }  
    ~SinhVien() {  
        delete [ ] MaSo;  
    }  
    void Xuat() const;  
};
```

Kế thừa đơn – Ví dụ

```
void Nguoi::Xuat() const
{
    cout << "Nguoi, ho ten: " << HoTen;
    cout << " sinh " << NamSinh;
    cout << endl;
}

void SinhVien::Xuat() const {
    cout << "Sinh vien, ma so: " << MaSo;
    //cout << ", ho ten: " << HoTen;
    //cout << ", nam sinh: " << NamSinh;
    cout << endl;
}
```


Kế thừa đơn – Ví dụ

```
void main() {  
    Ngươi p1("Le Van Nhan",1980);  
    SinhVien s1("Vo Vien Sinh", "200002541",1984);  
    cout << "1.\n";  
    p1.An();           s1.An();  
    cout << "2.\n";  
    p1.Xuat();         s1.Xuat();  
    s1.Người::Xuat();  
    cout << "3.\n";  
    cout << p1 << "\n";  
    cout << s1 << "\n";  
}
```

Kế thừa đặc tính của lớp cha

❖ Khai báo

```
class SinhVien : public Nguoi {  
    //...  
};
```

- Cho biết lớp **Sinh viên** kế thừa từ lớp **Người**. Khi đó Sinh viên *thừa hưởng các đặc tính* của lớp Người.

❖ **Về mặt dữ liệu:** Mỗi đối tượng Sinh viên *tự động có thành phần dữ liệu* họ tên, năm sinh của người.

Kế thừa đặc tính của lớp cha

- ❖ Về mặt thao tác: Lớp Sinh viên được tự động kế thừa các thao tác của lớp cha. Đây chính là khả năng sử dụng lại mã chương trình.
- ❖ Riêng phương thức thiết lập không được kế thừa.
- ❖ Khả năng thừa hưởng các thao tác của lớp cơ sở có thể được truyền qua “vô hạn mức”.

Định nghĩa lại thao tác ở lớp con

- ❖ Ta có thể định nghĩa lại các đặc tính ở lớp con đã có ở lớp cha, việc định nghĩa chủ yếu là thao tác.

```
class SinhVien : public Nguoi {  
    char *MaSo;  
public:  
    //...  
    void Xuat() const;  
};  
void SinhVien::Xuat() const {  
    cout << "Sinh vien, ma so: " << MaSo << ", ho ten: " << HoTen;  
}
```

Ràng buộc ngữ nghĩa ở lớp con

- ❖ Có thể áp dụng quan hệ **kế thừa mang ý nghĩa ràng buộc**, đối tượng ở lớp con là đối tượng ở lớp cha nhưng có dữ liệu bị ràng buộc:
 - Hình tròn là Ellipse với ràng buộc bán kính ngang dọc bằng nhau.
 - Số ảo là số phức với ràng buộc phần thực bằng 0
 - ...
- ❖ Lớp số ảo sau đây là một ví dụ minh họa.

Ví dụ

```
class Complex {  
    friend ostream& operator <<(ostream&, Complex);  
    friend class Imag;  
    double re, im;  
public:  
    Complex( double r = 0, double i = 0):re(r), im(i){ }  
    Complex operator +(Complex b);  
    Complex operator -(Complex b);  
    Complex operator *(Complex b);  
    Complex operator /(Complex b);  
    double Norm() const { return sqrt(re*re + im*im);}  
};
```


Ví dụ

```
class Imag: public Complex {  
public:  
    Imag(double i = 0):Complex(0, i){ }  
    Imag(const Complex &c) : Complex(0, c.im){ }  
    Imag& operator = (const Complex &c){  
        re = 0; im = c.im;  
        return *this;  
    }  
    double Norm() const {  
        return fabs(im);  
    }  
};
```

Ví dụ

```
void main()
{
    Imag i = 1;
    Complex z1(1,1)
    Complex z3 = z1 - i;    // z3 = (1,0)
    i = Complex(5,2);      // i là số ảo (0,2)
    Imag j = z1;           // j là số ảo (0,1)
    cout << "z1 = " << z1 << "\n";
    cout << "i = " << i << "\n";
    cout << "j = " << j << "\n";
}
```

Ràng buộc ngữ nghĩa ở lớp con

- ❖ Trong ví dụ trên, lớp số ảo (Imag) kế thừa hầu hết các thao tác của lớp số phức (Complex).
- ❖ Tuy nhiên, ta muốn ràng buộc mọi đối tượng thuộc lớp số ảo đều phải có phần thực bằng 0. Vì vậy, phải định nghĩa lại các hàm thành phần có thể vi phạm điều này.
- ❖ Ví dụ phép toán gán phải được định nghĩa lại để đảm bảo ràng buộc này.

The end